

The history of the Ukrainian edition article of a collection of works "Liryka" by M. Bogdanovich in the series of «Pearls of world lyric poetry», that was printed in a publishing house «Dnepr» in Kyiv in 1967, is firstly researched in this article on the basis of magazines, and also archived materials, in particular, epistolary inheritance of the prominent Ukrainian literary scientist-critic, professor I. Denisyuk, his correspondence with V. Ragoysa, G. Kochur, V. Chabanenko.

Epistolary, series, history of literature, periodicals.

УДК 81'25: 340.113

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ У ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ

Г.І. Сидорук, кандидат філологічних наук

Досліджено прийоми перекладу англійської правової термінології. Проблема дослідження пов'язана зі специфікою юридичного перекладу, який передбачає використання спеціальної літератури з галузі права.

Термін, терміносполука, еквівалент, юридичний переклад, транскрибування, калькування.

Розвиток різних галузей науки і техніки зумовлює виникнення значної кількості термінів, переважно більшість з яких становить фахова та спеціалізована лексика. Саме тому лінгвісти надають особливого значення дослідженню термінів різних галузей і спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень ті публікацій. Проблемою пошуку та систематизації шляхів і способів перекладу юридичної термінології займалось багато вчених-дослідників, серед них І.В. Арнольд, Л.А. Капанадзе, В.І. Карабан, В.Н. Комісаров, В.Д. Табанаква, О.В. Федоров. Однак у вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці все ще відсутній комплексний аналіз прийомів перекладу правової термінології з англійської мови на українську. Окрім того, дослідницький інтерес до вивчення лексикології та перекладознавства все зростає. Саме цим зумовлена актуальність дослідження.

Мета дослідження – систематизація шляхів і способів перекладу юридичних термінів та визначення їх структурно-семантичних особливостей.

Матеріалом для дослідження слугували словники юридичних термінів та підручники з практики перекладу англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Застосовано такі методи дослідження: метод лінгвістичного спостереження й аналізу, дескриптивний метод, метод порівняльного аналізу. Метод лінгвістичного спостереження дав змогу розкрити особливості використання англомовних юридичних термінів, метод порівняльного аналізу – встановити основні прийоми перекладу англомовних юридичних термінів, дескриптивний метод – систематизувати дані, спираючись на праці вчених у галузі лексикології й термінології.

Термін (від лат. *terminus* — межа, кордон) — слово або словосполучення, яке точно й однозначно визначає чітко окреслене певне поняття будь-якої галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо та його співвідношення з іншими поняттями в межах певної сфери [7, с. 968]. Нині налічується більше ніж 3000 визначень поняття «термін», але, тим не менше, його зміст не з'ясовано до кінця. Дослідники зробили спробу відповісти на запитання, чому немає загальноприйнятого визначення терміна. На думку В.Д. Табанакової, це пояснюється тим, що ще недостатньо розроблені теоретичні основи термінознавства, не диференційовані його основні поняття і немає єдиної думки про те, що таке науково-технічний термін [5, с. 24].

Зазвичай фахівці користуються робочими визначеннями терміна, які є неповними, однак відображують його істотні властивості. Наприклад, визначення Г.О. Винокура: «У ролі терміна може виступати будь-яке слово... термін – це не особливе слово, а тільки слово, що має особливу функцію, функцію найменування спеціального поняття, назви спеціального предмета або явища» [2, с. 77].

Юридичним перекладом називають переклад текстів, які належать до області права і використовуються для обміну юридичною інформацією між людьми, які розмовляють різними мовами. Оскільки право є предметною областю, пов'язаною із соціально-політичними та культурними особливостями країни, юридичний переклад є непростим завданням. Для адекватного передання юридичної інформації мова юридичного перекладу повинна бути особливо точною, зрозумілою і достовірною.

Залежно від типу юридичних документів юридичний переклад поділяється на [2, с. 131]:

- переклад законів і нормативно-правових актів та їх проектів;
- переклад договорів;
- переклад юридичних меморандумів;
- переклад нотаріальних посвідчень;
- переклад установчих документів юридичних осіб;
- переклад довіреностей.

Крім відсутності термінів або лексичних еквівалентів, перекладач повинен пам'ятати, що тексти мовою оригіналу часто залежать від культурних особливостей і можуть не відповідати текстам перекладу. Мовні конструкції, характерні для мови оригіналу, не мають прямих еквівалентів у мові перекладу. У зв'язку з цим, завданням перекладача є знаходження конструкцій у мові перекладу, що мають функції, аналогічні функціям конструкцій мови оригіналу.

Термінологія сучасної літературної мови дуже багата й розгалужена відповідно до існуючих у нинішньому суспільстві знань. У її складі виділяється група суспільно-політичної термінологічної лексики, спеціальна лексика.

У процесі перекладу терміна визначають два етапи [1, с. 125].

1. З'ясування значення терміна в контексті.
2. Переклад значення рідною мовою.

Одним із головних прийомів перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквівалента. Еквівалентом називають постійну лексичну відповідність, яка точно збігається зі значенням слова [7, с. 243]. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль під час перекладу. Вони слугують опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість з'ясувати характер тексту. Тому потрібно вміти знаходити відповідний еквівалент у рідній мові і розширювати знання термінів-еквівалентів.

Але оскільки юридичні терміни є переважно складними термінами або термінами-словосполученнями, вони є основною проблемою під час перекладу юридичного тексту.

Переклад терміносполук складається з двох основних процедур – аналітичної та синтетичної. Значну роль при перекладі словосполучень відіграє саме аналітичний етап, що означає переклад окремих компонентів словосполучення. Для цього необхідно правильно визначити компоненти складного терміна, оскільки ними можуть бути не тільки слова, а й словосполучення, що входять до складу терміносполук. Важливо також встановити, в яких семантичних відносинах перебувають компоненти між собою та з головним компонентом терміна-словосполучення. Характер цих відносин і визначає порядок та сам зміст перекладу складного терміна. Синтетичний етап перекладу передбачає побудову компонентів залежно від зазначених семантичних відносин й отримання остаточного варіанта перекладу складного терміна. Значні труднощі викликають терміни, до складу яких входять групи слів, так звані багатоконпонентні терміни [4, с. 56]. До основних прийомів перекладу термінів-словосполучень належать [6, с. 95]:

- описовий спосіб;

- прийом транскрибування;
- прийом калькування;
- переклад з використанням різних прийменників.

Описовим перекладом називають спосіб перекладу, що використовується в тих випадках, коли не існує ніякої іншої можливості передачі мовної одиниці внаслідок відсутності еквівалентів та аналогів у мові перекладу. Описовий переклад полягає в передачі значення іноземного слова за допомогою поширеного пояснення. Сутність процесу трансформації полягає в перетворенні внутрішньої форми слова чи словосполучення або повній її заміні для адекватної передачі змісту висловлювання [6 с. 101]. Наприклад, *account* – несплачена боргова вимога; *acknowledgment of will* – неофіційне признання заповідачем перед свідком, який може підтвердити, що підпис під заповітом належить заповідачеві; *accrual right* – право на стягнення доходу.

Прийом транскрибування полягає в передачі не орфографічної форми слова, а фонетичної. З огляду на відмінність фонетичних систем української та англійської мов, така передача завжди трохи умовна й відтворює лише подобу англійського звучання. Наприклад, *Special Systems Industry* – Спеціал Систем Індустрі [3, с. 21].

Калькуванням називають відтворення комбінаторного складу слова або словосполучення, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу з наступним складанням перекладених частин без будь-яких змін [3, с. 23]. Наприклад, *according to law* – згідно із законом; *accomplice of attempt* – співучасник у замаху.

Для терміна, що належить до групи однозначних лексичних відповідностей, властива однозначність і незалежність від контексту. Однак перекладачі постійно стикаються з багатозначністю термінів, значення яких виявляється тільки на основі контексту. Навіть у межах однієї термінологічної системи – галузі права – слово може мати кілька значень, тому для правильного перекладу потрібно знання як лінгвістичного, так і екстралінгвістичного контексту. Наприклад, *security agreement*: договір про безпеку (дипломатичний термін); договір про забезпечення боргу (наприклад, у договорі позики); *relief*: засіб судового захисту за правом справедливості; звільнення від сплати, відповідальності; знижка з ціни, податку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У процесі дослідження ми розглянули поняття терміна, а також способи перекладу англійських юридичних термінів на українську мову. Дослідження дозволяє зробити висновок, що в юридичній термінології зустрічаються переважно складні терміни та терміни-словосполучення, переклад яких складається з двох основних про-

цедур – аналітичної та синтетичної. Велику роль під час перекладу словосполучень відіграє саме аналітичний етап – переклад окремих його компонентів. При перекладі юридичних термінів застосовуються такі прийоми, як загальний опис поняття, транскрибування, калькування та переклад з використанням прийменників. Найбільшою проблемою, що виникає під час перекладу юридичних термінів, є їх багатозначність, тому необхідно здійснювати його, орієнтуючись на контекст як словосполучення чи речення, так і всього тексту.

Список літератури

1. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка / И. В. Арнольд. – М. : Высш. шк., 1986. – 295 с.
2. Капанадзе Л. А. О понятиях «термин» и «терминология» / Л.А. Капанадзе. // Развитие лексики современного русского языка. – М. : Наука, 1965. – С. 77–80.
3. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову / В. І. Карабан – К. : TEMPUS, 1999. – 317 с.
4. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. / В. Н. Комиссаров. – М. : Высш. шк., 1990. – 253 с.
5. Табанакова В. Д. Понятие научно-технического термина и требования к его определению / В.Д. Табанакова // Термин и слово : межвузовский сборник. – Горький : ГГУ, 1982. – С. 21–27.
6. Федоров А. В. Основы теории перевода / А. В. Федоров. – М. : Издательский Дом «ФИЛОЛОГИЯ ТРИ», 2002. – 218 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / голов. ред. В. Т. Бусел, редактори-лексикографи : В. Т. Бусел, М. Д. Василюк-Дерибас, О. В. Дмитрієв та ін. – [2-е вид.]. – К., Ірпінь: Перун, 2005. – 1728 с.

Исследованы приемы перевода англоязычной терминологии, употребляемой в области права. Проблема исследования связана со спецификой юридического перевода, который предусматривает использование специальной литературы в области права.

Термин, термин-словосочетание, эквивалент, юридический перевод, транскрибирование, калькирование.

The scientific paper is devoted to the study of translating methods of English terminology used in the field of law. The problem of research related to the specific legal translation, which involves the usage of literature in this field.

Term, term combination, equivalent, legal translation, transcription, loan translation.